

IFLA STATEMENT ON PRIVACY IN THE LIBRARY ENVIRONMENT

IFLA ИЗЈАВА О ПРИВАТНОСТИ У БИБЛИОТЕЧКОМ ОКРУЖЕЊУ

УВОД

Брз напредак технологије резултирао је повећаним ризиком по приватност за библиотеке и информационе сервисе, њихове кориснике и друштво. Комерцијални Интернет сервиси, укључујући и оне који служе за пренос библиотечких и информационих услуга, прикупљају опсежне податке о корисницима и њиховим навикама. Они такође могу да продају податке о њиховим корисницима трећим лицима, који потом делују на податке који се преносе, контролишу их односно надзиру или ускраћују услуге. Коришћењем технологије за идентификацију и локацију, владе и трећа лица могу да анализирају комуникацију и активности корисника библиотеке у сврху надгледања или контролу приступа одређеним просторима, уређајима и услугама.

Претерано прикупљање података и њихово коришћење прети појединачној приватности корисника и има друге социјалне и правне последице. Када су корисници Интернета свесни прикупљања великог обима података и надзора, они могу да прибегну аутоцензури због страха од нежељених последица. Претерано прикупљање података тада може имати негативан утицај на друштво, сужавајући право појединца на слободу говора и слободу изражавања, као резултат ове претње. Ограничавање слободе говора и изражавања може довести у питање демократију и грађанско ангажовање.

ПРИВАТНОСТ КАО ПРАВО

Слободан приступ информацијама и слобода изражавања, како је изражено у члану 19. *Универзалне декларације о људским правима*, представљају основне принципе библиотечко-информационе делатности. Приватност је саставни део обезбеђивања тих права.

Приватност се дефинише као људско право садржано у члану 12. *Универзалне декларације о људским правима* где се наводи: "Нико не сме бити изложен произвољном мешању у приватни живот, породицу, стан или преписку, нити нападима на његову част и углед." Приватност је од суштинског значаја за приступ и коришћење информација без страха од последица. Електронски надзор, пресретање комуникација и масовно прикупљање дигиталних личних података негативно утичу на слободу изражавања и на слободан приступ информацијама. Као знак признавања Генерална скупштина Уједињених нација је у 2013. и 2014. усвојила резолуције о "Праву на приватност у дигиталном добу", позивајући све земље да "поштују и штите право на приватност, укључујући и контекст дигиталних комуникација".

ПРИВАТНОСТ У БИБЛИОТЕКАМА

Неке библиотеке и информациони сервиси традиционално поштују приватност и поверљивост својих корисника. Ови принципи наведени су у IFLA Интернет манифесту : "библиотеке и информациони сервиси ... одговорни су да ... поштују приватност својих корисника, као и да извори и услуге које они користе остану поверљиви." IFLA Етички кодекс препознаје као основне принципе: поштовање приватности, заштиту података о личности и поверљивост у односима између корисника и библиотека односно информационих сервиса.

Приватност корисника у библиотекама постављена је пред велики изазов. Комерцијални сервиси и провајдери које библиотеке и информациони сервиси користе могу прикупљати податке о активностима, комуникацији и преносу података односно могу захтевати да библиотеке прикупљају податке као услов за обезбеђивање њиховог садржаја или услуга. CLOUD библиотечки системи могу преносити и чувати податке о корисницима и ван библиотеке и информационих сервиса. Када библиотеке и информациони сервиси нуде услуге за преузимање помоћу мобилних уређаја, они могу притом прикупити и податке о идентитету и локацији корисника, пратити коришћење библиотеке или информационих сервиса, а затим делити податке даље трећим лицима.

Библиотеке и информациони сервиси имају могућност да донесу сопствене одлуке о локалном систему и управљању подацима. Библиотеке и информациони сервиси могу одлучити да ли ће прикупљати личне податке о корисницима и размотрити принципе безбедности података, управљања њима, складиштења, дељења и чувања. Оне могу да преговарају са комерцијалним сервисима како би се обезбедила заштита приватности корисника, да одбију услуге које прекомерно прикупљају податке или да ограниче коришћење технологија које би могле да угрозе приватност корисника. Ипак могућности библиотечких и информационих сервиса да утичу, регулишу или стекну поуздана сазнања о пракси прикупљања података комерцијалних произвођача и државних институција - могу бити ограничена.

ПРЕПОРУКЕ

- Библиотеке и информациони сервиси треба да поштују и унапређују приватност у свакодневном раду у начелу.
- Библиотеке и информациони сервиси треба да подрже залагање на националном, регионалном и међународном нивоу (на пример заговарање организација за људска права или организација за заштиту дигиталних права) да би заштитили приватност појединаца и њихова дигитална права и да би охрабрили библиотечке стручњаке да размишљају о овим питањима.
- Библиотеке и информациони сервиси треба да одбаце електронски надзор и било коју врсту нелегитимног праћења или прикупљања личних података корисника или информација, понашања које би компромитовало њихову приватност и утицала на њихова права да траже, примају и деле информације. Они би требало да донесу мере за ограничавање прикупљања личних података о својим корисницима као и услугама које они користе.
- Док приступ владе корисничким подацима и њихов надзор не може у потпуности бити избегнут, библиотеке и информациони сервиси треба да обезбеде да такво коришћење информација или комуникација корисника буде засновано на легитимним принципима, те у складу са легитимним циљевима (нпр описаних у "међународним принципима у погледу поштовања људских права у односу на право државних органа да врше надзор и приступ електронским комуникацијама грађана)

- Када библиотеке и информациони сервиси пружају приступ ресурсима, услугама или технологији која може да компромитује приватност корисника, библиотеке треба да подстакну кориснике да буду свесни импликација те да их усмеравају ка заштити података и заштити приватности.
- Библиотеке и информациони сервиси треба да оспособе своје кориснике да направе избор, предузму легитимне акције и да одмеравају ризике и користи када комуницирају и користе услуге на Интернету.
- Заштита података и заштита приватности треба да постану део обуке о медијској и информационој писмености корисника библиотека и информационих сервиса. Ово би требало да обухвати обуку за коришћење алата којима би заштитили своју приватност.
- Едукација библиотекара и информационих стручњака треба да садржи основне принципе за заштиту података и приватности као и праксу у мрежном окружењу.

Усвојен од стране Управног одбора IFLA -е 14. августа 2015.

превеле с енглеског Весна Црногорац и Даниела Скоковић